

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul Legii cu privire la reorganizarea sistemului instanțelor judecătorești

Condițiile ce au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite

Proiectul legii a fost elaborat de către Ministerul Justiției în vederea realizării acțiunilor din următoarele documente de politici:

1. Elaborarea acestui proiect este o condiționalitate ce rezultă din **pct. B.1.2(2) - Modificări la Legea privind organizarea judecătorească adoptate în conformitate cu concluziile studiului privind ajustarea rețelei instanțelor judecătorești - din Matricea de politici, anexă a Acordului de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind Programul de suport al reformei justiției**, semnat la Bruxelles la 14 iunie 2013 și aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 669 din 2 septembrie 2013;

2. **Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016** (în continuare - SRSJ), aprobată prin Legea nr. 231 din 25 noiembrie 2011, direcția strategică 1.1. - *Asigurarea accesibilității și independenței sistemului judecătoresc*;

3. **Acțiunea 1.1.1.(2) - Elaborarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea Legii nr.514-XIII din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească, pentru optimizarea hărții dislocării instanțelor judecătorești în scopul consolidării capacităților instituționale a instanțelor, a numărului de judecători și asigurării utilizării cât mai eficiente a resurselor disponibile - din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016**, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16 februarie 2012;

4. **Programul de activitatea al Guvernului Republicii Moldova 2015-2018**, capitolul V Justiția și drepturile omului, secțiunea A. Asigurarea continuității și finalității reformelor în justiție, pct. 1 - *Optimizarea hărții instanțelor de judecată și specializarea judecătorilor, precum și crearea completelor specializate, inclusiv în judecătorile de primă instanță, pentru a asigura calitatea deciziilor, repartizarea aleatorie eficientă a dosarelor, îmbunătățirea administrării și optimizarea cheltuielilor de întreținere a instanțelor de judecată*.

La elaborarea proiectului au fost luate în considerare:

- Studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova, efectuat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova, efectuat în 2013, prezentat în 2014;

- Raportul de evaluare a instanțelor judecătorești din Republica Moldova, efectuat în 2012 cu suportul USAID;

- Recomandările Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare (Recomandarea nr. 3 a Declarației de la Vilnius cu privire la provocări și oportunități pentru sistemul judiciar în actualul climat economic, adoptată la 8-10 iunie 2011);

- Raportul de expertiză „Privind perfecționarea proiectului Strategiei de consolidare a sistemului judecătoresc”, întocmit de expertul Consiliului Europei Giacomo Oberto, 25 aprilie 2007;

- Raportul „Observații cu privire la includerea planificată a judecătorilor militară și economice în jurisdicția de drept comun”, efectuat de expertul Fundației germane pentru cooperare juridică internațională, Jiirgen Thomas;

Promovarea prezentului proiect de lege are drept scop **asigurarea accesibilității și independenței sistemului judecătoresc**.

Luând în considerație recomandările naționale și internaționale, precum și practica altor state ce se referă la optimizarea instanțelor judecătorești, prin intermediul prezentului proiect **se propune atingerea următoarelor obiective:**

- consolidarea capacităților instituționale ale instanțelor judecătorești;

- consolidarea independenței sistemului judecătoresc;
- îmbunătățirea calității actului de justiție și sporirea eficienței instanțelor judecătorești;
- asigurarea utilizării cât mai eficiente a fondurilor publice disponibile pentru instanțele judecătorești;
- îmbunătățirea calității justiției, inclusiv prin asigurarea repartizării uniforme a volumului de lucru în instanțele judecătorești din țară;
- crearea premiselor pentru specializarea judecătorilor.

Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

I. Mecanismul de reorganizare a sistemului instanțelor judecătorești.

În vederea identificării modului optim de reorganizare a sistemului instanțelor judecătorești, a fost elaborat Studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova. Studiul a fost elaborat în cadrul proiectului „Contribuția CRJM la implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției: Pilonii I și II”, implementat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova și finanțat de Departamentul de Stat al Statelor Unite. La baza studiului a stat informația referitoare la activitatea instanțelor pe parcursul anilor 2010-2013, prezentată de Consiliul Superior al Magistraturii și Departamentul de administrare judecătorească.

Acest studiu oferă recomandări cu privire la alocarea numărului de judecători și personal non-judiciar, precum și la structura dislocării instanțelor judecătorești (harta judiciară), în baza practicii și numărului actual de cauze, precum și a datelor socio-demografice. **Studiul nu propune mărirea sau micșorarea numărului optim de judecători per sistem.** Studiul pornește de la numărul total actual de judecători și oferă recomandări, reieșind din această cifră.

Prin urmare, prezentul proiect, de asemenea nu intervine cu modificări referitoare la numărul de judecători din țară, ci cu modificări referitoare la numărul de judecătorii. În acest context, atragem atenția supra faptului că, reorganizarea sistemului judecătoresc, propusă prin intermediul prezentului proiect, nicidecum nu se referă la numărul de curți de apel din țară sau la Curtea Supremă de Justiție, ci doar la numărul instanțelor de fond (în continuare - judecătorii).

Studiul menționat supra concluzionează că optimizarea hărții judiciare este benefică pentru Moldova. Principalele argumente pentru optimizarea hărții judiciare sunt: de a crea condiții pentru îmbunătățirea calității actului justiției și o mai bună utilizare a finanțelor publice în sectorul judecătoresc. Studiul se referă la modul de repartizare a judecătorilor și personalului per instanță, cu scopul de a asigura un volum de lucru egal printre instanțele judecătorești și oferă recomandări în acest sens. Asigurarea unui volum de lucru relativ egal între diferite instanțe asigură nu doar o utilizare eficientă a finanțelor publice, dar, de asemenea, creează un mediu sănătos pentru asigurarea unei justiții de calitate. Aceasta asigură, de asemenea, o funcționare echitabilă a sistemului, prin oferirea unei remunerații egale pentru un volum similar de lucru depus.

Studiul menționat conține trei scenarii pentru potențiala optimizare a instanțelor. Aceste scenarii se bazează pe numărul minim de judecători per instanță. Scenariile conțin propuneri de optimizare a tuturor instanțelor cu un număr mai mic de 5, 7 sau 9 judecători.

Ca bază pentru elaborarea acestui proiect de lege a fost selectat Scenariul 3 Opțiunea 2, care recomandă menținerea a 19 judecătorii, care au un număr de cel puțin 9 judecători.

În vederea implementării recomandărilor scenariului ales, propunem reorganizarea judecătoriiilor prin contopire.

Conform art. 73, alin. (2) din Codul civil, *contopirea are ca efect încetarea existenței persoanelor juridice participante la contopire și trecerea integrală a drepturilor și obligațiilor acestora la persoana juridică ce se înființează.*

Trebuie să remarcăm faptul că, Studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova recomandă menținerea judecătoriilor din mun. Chișinău în componența numerică actuală (numărul de judecătorilor din aceste judecătoria este mai mare de 9).

Totuși, avînd în vedere că autorii Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 au trasat o finalitate destul de ambițioasă – crearea „Palatului justiției” – finalitate care încă nu a fost atinsă (*domeniul de intervenție 1.1.12. Consolidarea capacităților instituționale ale instanțelor judecătorești, inclusiv prin examinarea oportunității edificării unui sediu comun pentru toate instanțele judecătorești la nivelul municipiului Chișinău, precum și construcției/renovării sediilor instanțelor judecătorești din întreaga țară*), **prin intermediul prezentului proiect propunem și reorganizarea judecătoriilor din or. Chișinău. Această reorganizare de asemenea va avea loc prin contopire.** Drept urmare, judecătoriile menționate expres la art. 1, alin. (1), lit. a), care sînt amplasate în municipiul Chișinău, vor forma judecătoria Chișinău.

Trebuie să menționăm faptul că scenariul ales propune și unirea judecătoriei Vulcănești cu judecătoria Cahul. Avînd în vedere configurația geo-politică din UTA Găgăuzia, **considerăm că o soluție optimă pentru această regiune o constituie fuziunea judecătoriei Vulcănești cu judecătoria Comrat.**

Astfel, potrivit scenariului ales vor fi menținute următoarele 14 judecătoria, cu mărirea numărului de judecători din cadrul acestora: Bălți, Anenii-Noi, Cimișlia, Edineț, Cantemir, Strășeni, Căușeni, Comrat, Criuleni, Drochia, Soroca, Ialoveni, Ungheni, Orhei. De asemenea, va fi creată judecătoria Chișinău. **În total - 15 judecătoria.**

La determinarea modului de fuzionare a judecătoriilor, autorii studiului s-au ghidat de amplasarea geografică a judecătoriilor, distanța dintre acestea, infrastructura drumurilor și transporturilor.

În vederea eficientizării procesului de reorganizare a sistemului judecătorec, precum și a evitării trecerii subite de la un mod de organizare la altul, **se propune ca reorganizarea să aibă loc în două etape** (art. 2 din proiect).

Prima etapă – fuziunea judecătoriilor – va începe la 1 ianuarie 2016 și se va încheia la 1 ianuarie 2019 (cu o durată de 3 ani).

A doua etapă – unificarea sediilor judecătoriilor.

II. Prima etapă a reorganizării.

A. Prevederi generale.

Prima etapă a reorganizării este cea mai complexă și, de fapt, constituie baza întregului proces de reorganizare.

Pe parcursul primei etape (1 ianuarie 2016 - 1 ianuarie 2019), judecătoriile formate urmare a reorganizării, din punct de vedere administrativ, vor putea avea mai multe sedii (art. 3, alin. (2) din proiect). **Astfel, judecătoriile care vor fi comasate, din punct de vedere administrativ, vor deveni parte a judecătoriei nou-create, dar vor fi menținute ca sedii ale acestora în diferite raioane din circumscripția judecătoriei respective.**

Menționăm că această abordare pentru organizarea administrativă a instanțelor judecătorești nu este una nouă pentru Republica Moldova. Spre exemplu, Curtea Supremă de Justiție și Curtea de Apel Chișinău au câte două sedii fiecare.

Urmare a acestei reorganizări, a devenit necesară **expunerea în redacție nouă a Anexei nr. 2 Judecătoriile și localitățile din raza de activitate a acestora** din Legea nr. 514-XIII din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească, deoarece odată cu fuziunea judecătoriilor s-a modificat circumscripția acestora.

Trebuie să remarcăm faptul că autorii Studiului nu fac nici o recomandare referitor la localitățile din stînga Nistrului. Avînd în vedere deficiențele existente în această regiune, propunem ca **localitățile din stînga Nistrului să fie atribuite circumscripțiilor următoarelor**

judecătorii:

- a) localitățile din r-nul Rîbnița vor fi în circumscripția Judecătoriei Orhei;
- b) localitățile din r-nul Grigoriopol vor fi în circumscripția Judecătoriei Criuleni;
- c) or. Tiraspol și localitățile din r-nul Slobozia vor fi în circumscripția Judecătoriei Căușeni.

Una din recomandările Studiului cu privire la optimizarea hărții judiciare, referitoare la curțile de apel, constă în **păstrarea celor 5 curți de apel, cu schimbarea jurisdicției acestora** pentru a degreva Curtea de Apel Chișinău și a spori sarcinile Curților de Apel Cahul, Bender, Comrat și, într-o măsură mai mică, a Curții de Apel Bălți. Astfel, prin intermediul prezentului proiect se propune lărgirea circumscripției Curții de Apel Comrat – pe lângă Judecătoria Comrat, în circumscripția acesteia se vor afla Judecătoria Cimișlia și Judecătoria Căușeni, care actualmente sînt în circumscripția Curții de Apel Chișinău.

În consecință, este necesară **expunerea în redacție nouă a Anexei nr. 3 Curțile de apel, judecătoriile din circumscripția lor și localitățile lor de reședință** din Legea nr. 514-XIII din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească.

B. Personalul judiciar și non-judiciar

După cum a fost menționat supra, **prezentul proiect, nu intervine cu modificări referitoare la numărul de judecători din țară, ci cu modificări referitoare la numărul de judecătorii.**

Urmare a acestui fapt, judecătorii din judecătoriile comasate vor fi transferați în judecătoriile nou-formate conform prevederilor alineatului 1 al proiectului.

Conform art. 20, alin. (2) din Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, transferarea judecătorului este precedată de evaluarea performanțelor acestuia. Atragem atenția asupra faptului că în sensul legii menționate, transferul presupune și „mutarea fizică” a unui judecător în altă judecătorie din alt raion sau de alt nivel.

Dat fiind faptul că prima etapă a reorganizării sistemului judecătorec nu presupune mutarea fizică a judecătorilor dintr-un raion în altul, ci doar transmiterea unităților de judecători respective în judecătoriile formate după reorganizare, considerăm necesar de a prevedea expres faptul că **transferul acestora nu va fi precedat de evaluarea performanțelor** (art. 4). În acest fel și Colegiul de evaluarea a performanțelor judecătorilor va fi degrevat de sarcina împovărătoare de a efectua într-o perioadă foarte restrînsă evaluarea performanțelor a aproximativ 126 judecători din judecătoria (conform datelor din 2013, din Studiul menționat).

Cu referire la judecători, va fi necesar ca CSM să stabilească pînă la 1 ianuarie 2016 numărul de jucători, precum și modul de repartizare a acestora în toate sediile judecătoriilor din țară.

Din considerentul că, în urma reorganizării sistemului judecătorec, numărul de judecători din judecătoriile menținute va crește, aceasta va permite specializarea judecătorilor pe diferite tipuri de cauze (penale, civile, administrative, cauze cu implicarea minorilor etc.). În acest context, considerăm necesar ca CSM, pînă la 1 ianuarie 2016, să aprobe regulile de bază ale specializării judecătorilor. În baza acestor reguli, judecătorii din fiecare judecătorie vor putea să-și aleagă specializarea, iar președinții judecătoriilor pînă la 1 martie 2016 vor prezenta CSM-ului listele acestora (art. 4, alin. (4) și (5)).

O dată cu reorganizarea sistemului judecătorec, judecătoriile contopite nu vor mai exista ca entități juridice. Drept urmare, vor dispărea funcțiile de **președinți și vicepreședinți** ai acestora. Totodată, reieșind din faptul că conform art. 16, alin. (2) din Legea nr. 514 din 6 iulie 1995, *funcția de vicepreședinte se instituie în judecătoriile în care numărul de judecători este mai mare de 6*, în judecătoriile menținute în care în prezent nu există funcția de vicepreședinte,

aceasta va fi creată. Astfel, în toate judecătoriile din țară va fi câte un președinte și un vicepreședinte.

Pentru a evita situațiile în care s-ar încerca stabilirea unui număr mare de vicepreședinți în judecătoria, care ar corespunde numărului de sedii ale acestora, proiectul propune expunerea în redacție nouă a art. 16, alin. (2) din Legea nr. 514 din 6 iulie 1995 și concretizarea faptului că în fiecare judecătorie poate fi un singur vicepreședinte. Excepție de la această regulă va constitui judecătoria Chișinău, care va avea un număr impunător de judecători și dosare în examinare, comparativ cu alte judecătoria din țară (art.10).

Dat fiind faptul că sediile judecătoriilor vor fi amplasate în diferite raioane din circumscripția acestora, pentru o mai bună administrare a sediiilor se propune crearea unității de „**administrator al clădirii**”. Administratorul clădirii va fi desemnat de președintele judecătoriei și va deține o funcție tehnică. Această unitate va dispărea în a doua etapă a reorganizării sistemului judecătoresc, odată cu unificarea sediiilor.

Reieșind din faptul că, conform prevederilor legale, fiecare judecător din judecătorie este asistat în mod obligatoriu de către un asistent judiciar și un grefier, precum și urmare a faptului că numărul de judecători nu va fi modificat, nici **numărul de asistenți judiciari și grefieri nu va fi modificat**. Astfel, unitățile de grefieri și asistenți judiciari din judecătoria care vor fi contopite vor fi transferate în judecătoria ce se înființează, iar persoanele respective vor continua să activeze în sediile în care activau pînă la reorganizare.

Conform studiului, „*Implementarea Scenariului 3, opțiunea 2 implică transferul a 108 posturi de judecător în cadrul sistemului conform numărului recomandat de judecători per instanță (Tabelul 1) sau 126 de posturi conform numărului alocat de judecători pentru anul 2013*”.

Conform art. 21, alin. (1) din Legea cu privire la organizarea judecătorească, *Se stabilește un număr de 504 posturi de judecător pentru toate instanțele judecătorești din Republica Moldova, inclusiv 33 de posturi de judecător pentru Curtea Supremă de Justiție. Numărul total al posturilor de judecător include și numărul posturilor de judecător pentru instanțele judecătorești amplasate în stînga Nistrului.*

De asemenea, conform art. 21, alin. (4) din Legea cu privire la organizarea judecătorească, *Numărul necesar de judecători pentru fiecare instanță se stabilește în corespundere cu Regulamentul privind criteriile de stabilire a numărului de judecători în instanțele judecătorești, aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii.*

Drept urmare, posturile de judecător sînt repartizate după cum urmează:

Nr. total judecători (art. 21, alin. (1) din Legea cu privire la organizarea judecătorească)	504 posturi de judecători
Nr. judecători Curtea Supremă de Justiție (art. 21, alin. (1) din Legea cu privire la organizarea judecătorească)	33 posturi de judecători
Curțile de apel (Hotărîrea CSM 70/2 din 27 ianuarie 2015)	94 posturi de judecători
Judecătoriile (Hotărîrea CSM 70/2 din 27 ianuarie 2015)	346 posturi de judecători
Posturi de rezervă (art. 21, alin. (8) din Legea cu privire la organizarea judecătorească)	15 posturi

Trebuie să menționăm faptul că, în conformitate cu art. 21 din Legea nr. 514 din 6 iulie 1995, numărul de judecători per instanță se stabilește de către CSM. Astfel, chiar dacă prezentul proiect nu intervine cu modificări referitoare la numărul de judecători, totuși se propune redistribuirea de către CSM a numărului acestora între instanțele judecătorești, conform recomandărilor Studiului privind optimizarea hărții judiciare. Menționăm că, pentru stabilirea

numărului optim de judecători din fiecare instanță, autorii studiului s-au ghidat de volumul și complexitatea lucrului în judecătoriile din țară pe parcursul anilor 2010-2013.

Cu referire la personalul din cadrul secretariatelor judecătorești contopite, menționăm următoarele.

Pentru anul 2015, conform Hotărârii CSM 70/2 din 27 ianuarie 2015, pentru judecătorii au fost repartizate 1.504 unități de personal (nr. nu include judecătorii), iar pentru curțile de apel – 374 unități (nr. nu include judecătorii).

Trebuie să remarcăm faptul că, chiar dacă în prima etapă a reorganizării – fuziunea judecătorești – fiecare judecătorie din cele 15 vor avea mai multe sedii (care vor corespunde cu sediile judecătoreștilor comasate), va fi necesară efectuarea de remanieri în cadrul secretariatelor acestora.

Astfel, conform art. 3, alin. (2) din proiect, Administrația judecătorești și secretariatul acesteia se vor afla în sediul central al judecătorești. Această prevedere nu împiedică dislocarea unor angajați ai secretariatului în alte sedii. Spre exemplu, în fiecare sediu va fi necesar un administrator al clădirii, un angajat responsabil de documentele de intrare/ieșire și introducerea în PIGD a informațiilor referitoare la dosare.

De asemenea, urmare a fuzionării judecătorești, se va mări numărul judecătorilor din cadrul acestora, fapt care va duce la mărirea volumului de lucru pentru angajații secretariatelor noilor judecătorești. Astfel, va deveni necesară mărirea numărului de unități din unele subdiviziuni ale secretariatelor, care ar putea fi efectuată prin transferarea unor unități din secretariatele judecătorești ce vor fi comasate. Celelalte unități din secretariatele judecătorești ce vor fi comasate urmează a fi reduse.

În cele ce urmează, prezentăm pentru exemplu, în formă tabelară, o posibilă modificare a structurii judecătorești, luând ca model judecătoreștile Bălți, Sîngerei și Fălești.

Pînă la reorganizare (conform unităților de personal aprobate prin Hotărârea CSM nr. 70/2 din 27.01.2015)			După reorganizare		
Judecătoria	Structura	Nr. de unități de personal	Judecătoria/ sediul judecătorești	Structura	Nr. de unități de personal
Bălți	Președinte	1	Bălți (sediul central)	Președinte	1
	Vicepreședinte	1		Vicepreședinte	1
	Judecători	16 (în total 18)		Judecători	30
	Șef secretariat	1		Șef secretariat	1
	Asistenți judiciari	18		Asistenți judiciari	30
	Grefieri	18		Grefieri	30
	Direcția sistematizarea, generalizarea practicii judiciare	Serv. monit. și rel. cu publ. Serv. Gener. și sistematiz. pract. jud		1 sp. Princ. 2 sp. princ. 2 spec.	Serv. monit. și rel. cu publ. Serv. Gener. și sistematiz. pract. jud

	Sect. EDP	Serv. Civil, comerc. și cont. Adm.	3 sp.princ. 1 sp. super.		Serv. Civil, comerc. și cont. Adm.	1 șef 2 sp.princ. 1 sp. super.	
		Ser. Penal și contr.	2 sp.princ. 1 sp. super.		Ser. Penal și contr.	1 șef 2 sp.princ. 1 sp. super.	
	Serv. Fin. – econ.		1 cont. șef		Serv. Fin. – econ.	1 cont. șef 1 cont	
	SRU		1 sp. prin.		SRU	1 șef sect. 1 sp. prin.	
Sînge rei	Președinte		1	J. Bălți, sediul din Sîngerei	Președinte Administrator al clădirii		1 unitate
	Vicepreședinte		1		Vicepreședinte		-----
	Judecători		4 (în total 6)		Judecători		6
	Șef secretariat		1		Șef secretariat		-----
	Asistenți judiciari		6		Asistenți judiciari		6
	Grefieri		6		Grefieri		6
	Serv. Gener.și sistematiz. pract. jud		1 sp. princ.		Serv. Gener.și sistematiz. pract. jud		-----
	Serv. Civil, comerc. și cont. Adm.		1 șef sect. 1 sp. princ. 1 sp. super.		Serv. Civil, comerc. și cont. Adm.		1 sp. super.
	Serv. Fin. – econ.		1 cont. șef		Serv. Fin. – econ.		-----
	SRU		1 sp. prin.		SRU	-----	
Fălești	Președinte		1	J. Bălți, sediul din Fălești	Președinte Administrator al clădirii		1 unitate
	Vicepreședinte		1		Vicepreședinte		-----
	Judecători		4 (în total 6)		Judecători		6
	Șef secretariat		1		Șef secretariat		-----
	Asistenți judiciari		6		Asistenți judiciari		6
	Grefieri		6		Grefieri		6
	Serv. Gener.și sistematiz. pract. jud		1 sp. princ. 1 sp. super.		Serv. Gener.și sistematiz. pract. jud		-----
	Serv. Civil, comerc. și cont. Adm.		1 șef sect. 1 sp. princ.		Serv. Civil, comerc. și cont. Adm.		1 sp. super.
	Serv. Fin. – econ.		1 cont. șef		Serv. Fin. – econ.		-----
	SRU		1 sp. princ.		SRU	-----	
Total unități			30 judecători 30 asistenți	Total unități		30 judecători 30 asistenți	

	judiciari 30 grefieri 3 președinți 3 vicepreședinți 29 angajați în secretariat		judiciari 30 grefieri 1 președinte 1 vicepreședinte 25 angajați în secretariat
--	---	--	---

Menționăm faptul că, o dată cu reorganizarea sistemului judecătoresc, CSM va trebui să redistribuie unitățile de judecători atât în judecătorii, cât și în sediile acestora (art. 4, alin. (4) din proiect). În paralel, CSM va trebui pînă la 1 ianuarie 2016 să aprobe și numărul de unități de personal pentru judecătorii, modul de repartizare a acestora în toate sediile judecătoriilor (art. 5, alin. 8, lit. a) din proiect).

Ulterior, pînă la 1 aprilie 2016 CSM va organiza concursurile pentru suplinirea funcțiilor de președinți și vicepreședinți ai judecătoriilor (art. 5, alin. (6) lit. b) din proiect). Or, **mandatul tuturor președinților și vicepreședinților actuali ai judecătoriilor va înceta de drept la 1 ianuarie 2016**. Pînă la numirea noilor președinți și vicepreședinți ai instanțelor judecătorești, Consiliul Superior al Magistraturii va desemna președinții interimari pentru toate judecătoriile (art.5, alin. (1) din proiect).

Conform art. 16, alin. (3) din Legea nr. 514 din 6 iulie 1995, *președinții și vicepreședinții pot deține funcțiile respective pe durata a cel mult două mandate succesiv*.

În acest context ar putea apărea situații cînd un mandat a încetat de drept (avînd deci o durată mai mică decît cea stabilită prin hotărîrea CSM) va fi considerat drept un „al doilea mandat consecutiv” și, astfel, președintele/vicepreședintele respectiv nu va putea participa la concursul pentru suplinirea funcției vacante.

Pentru evitarea unor asemenea situații, la art. 5, alin. (2) din proiect se propune o excepție de la regula generală, stabilită în art. 16, alin. (3) din Legea nr. 514 din 06.07.1995 - *Dacă mandatul pentru care a fost numit președintele sau vicepreședintele instanței ar fi trebuit să expire după 1 ianuarie 2016, acesta nu se va lua în considerație la calcularea numărului de mandate deținute consecutiv de către președinte sau vicepreședinte*.

Cu referire la unitățile de funcționari publici care vor fi reduse, menționăm că Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 4 iulie 2008, la art. 42 alin. (6) prevede modul de achitare și cuantumul indemnizației unice pentru cazul lichidării autorității publice, reducerii efectivului de personal sau lichidării funcției publice.

C. Alte aspecte organizatorice

După fuziunea judecătoriilor, acestea vor rămîne în număr de 15. Dispariția unor judecătorii ca entități juridice afectează în mod direct soarta **cererilor de chemare în judecată**, care se examinează deja sau abia au fost depuse în judecătoriile respective. Pentru evitarea situațiilor de transmitere spre examinare a cauzelor respective în alte judecătorii și/sau la alți judecători, proiectul propune ca acestea, după reorganizarea sistemului judecătoresc să fie examinate în continuare de judecătorii cărora le-au fost repartizate (art. 6, alin. (1) din proiect). Or, judecătorii vor continua să se afle la locul vechi de muncă, adică în același sediu/clădire, doar că din punct de vedere administrativ vor face parte din altă judecătorie.

De asemenea, reorganizarea sistemului judecătoresc afectează **examinarea cererilor de apel**. Or, o urmare a reorganizării este modificarea circumscripțiilor curților de apel. Pentru a exclude la maxim transmiterea dosarelor între curțile de apel, se propune ca apelurile împotriva hotărîrilor judecătoriilor comasate, declarate pînă la 1 ianuarie 2016, să fie examinate de către curtea de apel în circumscripția căreia se afla judecătoria respectivă pînă la reorganizare. Drept

urmare, doar apelurile declarate după 1 ianuarie 2016 urmează a fi depuse conform noilor circumscripții ale curților de apel (art. 6, alin. (2) din proiect).

O consecință a reorganizării va fi și transmiterea tuturor materialelor din arhivele judecătoriilor contopite spre păstrare judecătoriilor ce se înființează. Astfel, fiecare din cele 15 judecătorii urmează să aibă o arhivă unică, indiferent de numărul de sedii pe care îl vor avea în prima etapă a reorganizării, care va fi amplasată în sediul central.

În acest context, art. 7 al proiectului reglementează modul de transmitere a tuturor bunurilor materiale ale judecătoriilor care vor fi absorbite sau comasate către judecătoriile care se înființează. Reieșind din faptul că, gestionarea și administrarea sediilor instanțelor judecătorești sunt atribuite prin Hotărârea Guvernului nr. 351 din 23 martie 2005 "Cu privire la aprobarea listelor bunurilor imobile proprietate publică a statului și la transmiterea unor bunuri imobile" în sarcina Ministerului Justiției, transmiterea activelor și pasivelor, mijloacelor fixe și a altor bunuri materiale ale judecătoriilor care vor fi contopite urmează a fi efectuate în modul stabilit de Hotărârea Guvernului nr. 688 din 9 octombrie 1995.

D. Crearea Judecătoriei Chișinău

După cum a fost menționat supra, reorganizarea judecătoriilor din or. Chișinău va avea loc prin contopire. Drept urmare, **judecătoriile sect. Centru, sect. Buiucani, sect. Rîșcani, sect. Botanica, sect. Ciocana, Judecătoria Comercială de Circumscripție și Judecătoria Militară, care sînt amplasate în municipiul Chișinău, vor forma judecătoria Chișinău.**

Cu toate că modul de organizare a fuziunii prin contopire a fost detaliat în secțiunile anterioare, totuși sînt necesare unele precizări referitoare la judecătoria Chișinău în partea ce se referă la **Judecătoria Comercială de Circumscripție și Judecătoria Militară.**

Art. 115, alin. (2) din Constituția Republicii Moldova prevede că *pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate.*

Potrivit acestei norme constituționale, Parlamentul are dreptul discreționar de a forma și a desfășura judecătorii de nivelul întâi specializate și de a decide asupra construcției arhitecturale a sistemului judecătoresc din Republica Moldova.

Studiind practica internațională, vom menționa că în statele unde există instanțe specializate, domeniile în care au fost create țin de contenciosul administrativ (Franța, Slovenia), dreptul muncii (Slovenia, Finlanda) ș.a. Unele state au creat instanțe comerciale specializate, cuprinzînd toate treptele jurisdicționale. Este cazul Germaniei, care are 5 curți federale de justiție, din care 4 sînt specializate. Jurisdicția specializată în cîteva trepte se practică în Austria, Danemarca, Spania.

Avînd în vedere că, în calitate de criteriu de bază pentru existența sau inexistența unei judecătorii a fost luat numărul minim de 9 judecători, cît și faptul că potrivit Hotărîrii CSM nr. 70/2 din 27 ianuarie 2015 cu privire la aprobarea numărului de unități al judecătoriilor și curților de apel pentru anul 2015, pentru Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție au fost aprobate doar cîte 3 unități de judecători (aceiași număr de judecători a fost aprobat și pentru anii 2013 și 2014), acestea urmează să fuzioneze, fiind incluse în componența Judecătoriei Chișinău.

Instanțele specializate economice și militară au fost formate în cadrul reformei judiciare și de drept, desfășurate în anii 1995-1996, reproducînd structurile sovietice respective.

Conform datelor din Studiul cu privire la optimizarea sistemului judecătoresc, volumul de lucru per judecător în aceste judecătorii pe parcursul anilor 2010-2012 a fost următorul:

	Nr. mediu de cauze, 2010	Nr. mediu de cauze, 2011	Nr. mediu de cauze, 2012
Judecătoria Militară	24 cauze	29 cauze	41 cauze
Judecătoria Comercială de	847,8 cauze	953,1 cauze	130,3 cauze

Studiul menționat supra arată, de asemenea, că **Judecătoria Comercială de Circumscripție** are un volum de lucru scăzut, adică doar pentru 3 judecători. În concordanță cu tendințele statelor europene de a lichida instanțele mici, precum și potrivit recomandărilor referitoare la comasarea instanțelor cu mai puțin de 5, 7 sau 9 judecători, **această instanță nu-și justifică existența din punctul de vedere al eficienței și al dreptului material și procesual aplicat.**

Cea mai mare parte a litigiilor examinate de instanțele economice au o valoare materială ne semnificativă, cheltuielile de judecată fiind însă incomparabil mai mari. Conform datelor statistice, aproape 50% din întreprinderi sînt amplasate în alte localități ale Republicii Moldova, ceea ce creează anumite dificultăți determinate de distanța mare și timpul necesar pentru a asigura prezența părților la procesele de judecată.

Astfel, una din sarcinile de bază ale proiectului este de a aduce justiția cît mai aproape de agenții economici mici și mijlocii și de a o face cît mai accesibilă pentru ei.

Întreprinderea unei măsuri de acest gen a fost recomandată anterior și de expertul Consiliului Europei Giacomo Oberto, în expertiza sa din 25 aprilie 2007 „Privind perfecționarea proiectului Strategiei de consolidare a sistemului judecătoresc”. Astfel, acesta a precizat că judecătorii specializați ar trebui să facă parte din întreg sistemul instanțelor de drept comun, decît din cîteva instanțe specializate ale acestuia, iar specializarea instanțelor de judecată ar trebui să fie efectuată conform principiului ramural. De asemenea acesta a mai precizat că *„Dreptul contemporan poate fi divizat în trei ramuri: civil, penal și administrativ. Ramurile specializate, precum dreptul muncii, familiei, comercial nu sunt altceva decît părți componente ale dreptului civil. Astfel, dispăre necesitatea instituirii (cum se întîmplă în majoritatea statelor ale Europei de Est) jurisdicțiilor de drept comercial totalmente separate (uneori acestea pot fi întîlnite ca instanțe de „arbitraj” sau instanțe „economice”). Chestiunile economice nu sunt altceva decît o parte componentă a ramurii de drept civil, astfel că, un judecător specializat în drept civil nu va întîlni mari dificultăți la examinarea unei cauze cu specific comercial și vice versa. Mult mai rezonabil ar fi instituirea secțiilor/colegiilor specializate în cadrul instanțelor judecătorești de drept comun conform exemplului majorității statelor Europei de vest (de exemplu pentru cazuri de insolvabilitate, de muncă, de familie etc.)”*.

Referindu-se la încadrarea judecătoriilor economice în jurisdicția generală, expertul Fundației germane pentru cooperare juridică internațională, Jiirgen Thomas, în raportul său intitulat „Observații cu privire la includerea planificată a judecătoriilor militară și economice în jurisdicția de drept comun” a conchis că păstrarea judecătoriilor economice pentru examinarea și soluționarea litigiilor între persoanele juridice nu este nici necesară și nici oportună. El consideră că instituirea instanțelor judecătorești specializate își găsește justificare doar în cazul în care sistemul de drept s-a diferențiat într-atît, încît judecătorii și juriștii nu mai au posibilitate să se informeze suficient în toate domeniile de drept. De aceea expertul german consideră că în condițiile implementării economiei de piață și deetatizării întreprinderilor economice este bine ca fostele judecătorii arbitrale și actualele judecătorii economice să fie în jurisdicția generală.

De asemenea, acesta a subliniat că „împărțirea jurisdicției pe ramuri de drept este mai puțin potrivită pentru statele cu o populație mică și un nivel redus de activitate. În astfel de state, din considerente de calitate și financiare, precum și de eficiență, se recomandă limitarea numărului de judecătorii specializate pe ramuri ale dreptului, și anume la jurisdicția generală și jurisdicția administrativă. Din aceste considerente, în Republica Moldova nu este justificată specializarea judecătoriilor care trebuie să soluționeze litigiile economice, care au caracter civil, între persoane fizice și/sau juridice”.

Autorii Studiului privind optimizarea hărții judiciare au recomandat, de asemenea, reorganizarea **Judecătoriei Militare**, avînd în vedere volumul de lucru foarte scăzut al acesteia.

Conform statisticii pentru anul 2010, efectuate de Curtea Supremă de Justiție, judecătoria

militară, compusă din 3 judecători, a examinat 88 de cauze, din care 72 au fost cauze penale și numai 16 - civile, pe când în restul instanțelor de judecată numărul de cauze examinate este mult mai mare.

Trebuie să menționăm că și experții străini au supus criticii și utilitatea Judecătoriei Militare într-un stat neutru, precum este Republica Moldova, care are foarte puține efective militare și astfel un număr nesemnificativ de litigii și crime militare. În avizul său, expertul german Jiirgen Thomas susține că nu există necesitatea unei jurisdicții specializate pentru infracțiuni penale ale militarilor și că o astfel de jurisdicție nu este obiectivă, fiind greu compatibilă cu principiul egalității în fața legii, deoarece nu există siguranța că în hotărârile sale judecătoria militară va folosi aceeași unitate de măsură ca și judecătoriile de drept comun.

Referitor la Judecătoria Militară a Republicii Moldova, vom observa că cei 3 judecători din această instanță au statutul de magistrat și statutul de militar, care presupune anumite grade militare și garanții materiale și sociale speciale, căzând astfel sub incidența legislației cu privire la militari. Drept urmare, se propune ca celor 3 judecători ai Judecătoriei Militare, transferați în condițiile prezentei legi, să li se mențină sporurile lunare pentru grad militar și indemnizațiile cuvenite personalului militar conform legislația în vigoare, cu excepția drepturilor salariale, deoarece salarizarea acestora trebuie să fie efectuată conform prevederilor Legii nr. 328 din 23 decembrie 2013 privind salarizarea judecătorilor (art.4, alin. 2).

Unitățile de judecători din Judecătoria Comercială de Circumscripție și din Judecătoria Militară vor fi preluate de către Judecătoria Chișinău. De asemenea, personalului non-judiciar urmează a i se propune transferul în această judecătorie, bineînțeles, în limita locurilor vacante existente (art. 5).

Drept urmare a faptului că cele două judecătorii vor intra în componența Judecătoriei Chișinău, competențele acestora vor fi preluate de toate judecătoriile din țară, conform prevederile Codului de procedură civilă și Codului de procedură penală.

În contextul acestei reforme se propune:

- modificarea codurilor de procedură menționate în partea ce ține de redistribuirea competențelor celor două judecătorii (art. 13 și art. 18);
- abrogarea art. 25 alineatele (2) – (6) din Legea nr. 514 din 6 iulie 1995 (art. 10);
- abrogarea art. 6 (6) din Legea nr. 544 din 22 iulie 1995 (art. 11);
- abrogarea art. 28 (2) din Legea nr. 544 din 22 iulie 1995(art. 11).

E. Depunerea cererilor de chemare în judecată

Dat fiind faptul că, în prima etapă a reorganizării sistemului judecătoresc, fiecare din cele 15 judecătorii vor avea mai multe sedii, a devenit necesară intervenirea cu completări în partea ce ține de modul de depunere a cererilor de chemare în judecată. Astfel, se propune ca acestea să poată fi depuse la oricare din sediile judecătoriei, de competența căreia este examinarea cauzei (expunerea în redacție nouă a art. 38 CPC). Această prevedere va facilita accesul la justiție și va scuti reclamanții de cheltuielile suplimentare, determinate de deplasarea la sediul central al judecătoriei. Persoana din secretariat, responsabilă de introducerea în PIGD a datelor despre noile cereri (cîte o persoană în fiecare sediu) vor înregistra cererile respective de chemare în judecată în sistem. Ulterior, PIGD-ul va repartiza aleatoriu dosarele între toți judecătorii din toate sediile judecătoriei respective.

Conform aceluiași model vor fi repartizate și dosarele penale.

Trebuie să menționăm că, concomitent cu specializarea judecătorilor, PIGD urmează a fi configurat în modul corespunzător, pentru a sigura distribuirea aleatorie a dosarelor conform specializărilor judecătorilor (art.15, alin.5).

II. A doua etapă a reorganizării.

Cea de-a doua etapă a reorganizării sistemului judecătoresc constă în unificarea sediilor judecătoriilor, ceea ce presupune reducerea numărului de sedii pentru fiecare judecătorie pînă la un sediu (art. 9).

Drept urmare, pentru unele judecătorii va fi necesară construirea unor sedii noi, iar pentru alte judecătorii va fi necesară renovarea sediilor centrale existente (de exemplu: construcția unui etaj suplimentar, construcția unei aripi noi a clădirii, reparația capitală ș.a.).

Avînd în vedere costurile unei asemenea reforme, precum și volumul mare de muncă ce urmează a fi depusă, propunem această etapă să dureze o perioadă de 10 ani – de la 1 ianuarie 2019 la 31 decembrie 2029.

De asemenea, dat fiind faptul că judecătoriile planifică pentru fiecare an resursele financiare necesare pentru investițiile capitale este necesar un mecanism eficient pentru a evita investițiile capitale exagerate în sediile care vor fi unificate. Astfel, se propune ca Guvernul în două luni de la intrarea în vigoare a proiectului de lege, să prezinte Parlamentului Planul procesului de construire a clădirilor noi și/sau renovare a clădirilor existente (art. 15, alin. 3). Judecătoriile, la rîndul lor, vor avea obligația de a-și planifica investițiile capitale conform Planului menționat (art. 7, alin. 3).

III. Alte aspecte reglementate prin prezentul proiect

A. Abrogarea Anexei la Legea nr.853-XIII din 29 mai 1996 cu privire la reorganizarea sistemului instanțelor judecătorești

Această anexă stabilește numărul de judecători în instanțele judecătorești. Trebuie să remarcăm faptul că prin Legea nr. 153 din 5 iulie 2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, art. 21 din Legea nr. 514 din 1995 a fost expus în redacție nouă. Drept urmare, numărul total de judecători a fost stabilit prin lege, iar repartizarea acestora nemijlocit în fiecare instanță judecătorească se efectuează anual de către CSM.

În acest context, Anexa menționată este depășită de timp, cu atît mai mult că se referă și la judecătorii din tribunale. Or, tribunalele au fost lichidate în contextul reformei din 2003 (Legea nr. 191 din 8 mai 2003 pentru modificarea și completarea unor acte legislative).

B. Reglementarea unui mecanism de optimizare a hărții instanțelor judecătorești

Regîndirea hărții judiciare este enumerată printre recomandările Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare (Recomandarea nr. 3 a Declarației de la Vilnius cu privire la provocări și oportunități pentru sistemul judiciar în actualul climat economic, adoptată la 8-10 iunie 2011).

Articolul 20 din Constituția Republicii Moldova prevede un principiu fundamental – accesul liber la justiție. Astfel, *orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva acelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime*. Acest articol presupune obligația pozitivă a statului ce a crea un sistem de instanțe, în număr suficient și de a reglementa funcționarea lor.

Orice decizie referitoare la realocarea de posturi între instanțele judecătorești sau comasarea de instanțe este una importantă și, eventual, controversată. Astfel de decizii reprezintă un pas foarte serios pentru factorii de decizie și ar trebui luate doar în baza unor criterii obiective și a unei abordări precaute.

Drept urmare, prin intermediul prezentului proiect se propune crearea unui mecanism care ar sta la baza oricărei optimizări, prin reglementarea criteriilor care trebuie luate în considerație de fiecare dată, cînd se pune în discuție crearea, reorganizarea sau lichidarea unei instanțe judecătorești.

Raportul Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare (ENCJ) pentru anii 2011-2012 privind reforma justiției, recomandă următoarele criterii pentru a fi luate în calcul în procesul unei optimizări: răspîndirea populației; distanțele geografice și accesul la transportul public; existența

și accesul (informatizat) la servicii de suport și/sau infrastructură; un număr suficient de cauze pentru a permite utilizarea eficientă a instanțelor și parchetelor; un număr adecvat de judecători și de procurori și de personal auxiliar care să garanteze continuitatea în situația unui concediu medical sau în alte cazuri în care judecătorii lipsesc și pentru a permite specializarea necesară în cadrul fiecărei instanțe și parchet (aspect calitativ).

Reieșind din faptul că, sectoarele de funcționare a judecătorilor și circumscripțiile curților de apel au fost stabilite prin lege, este firesc ca și reorganizarea sau încetarea activității să fie de asemenea făcute prin lege, deoarece este important ca în procesul de reorganizare/lichidare să nu fie încălcate principiile fundamentale ale justiției (accesul la justiție, consacrat de CEDO, respectarea termenului rezonabil în soluționarea cauzei) și drepturile părților la procesele care se află pe rol în instanțele de judecată vizate.

Astfel, **completarea propusă pentru art. 21 cu alin. (1¹)** vine să reglementeze un principiu important de care trebuie să se țină cont în procesul efectuării unei optimizări în acest domeniu: *”O instanță judecătorească nu poate fi reorganizată sau activitatea acesteia nu poate înceta, dacă competențele sale jurisdicționale nu au fost transferate în competența altei instanțe judecătorești.”* Această prevedere va constitui o garanție a independenței instanțelor, creînd stabilitate și limitînd deciziile pripite și arbitrare de reorganizare sau lichidare a unei instanțe judecătorești.

Un alt element important al unui mecanism de optimizare a hărții instanțelor judecătorești constă în **reglementarea criteriilor, în dependență de care se stabilesc sectoarele de funcționare a judecătorilor și circumscripțiile curților de apel.**

Trebuie să menționăm faptul că prin Hotărîrea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 175/7 din 26 februarie 2013 a fost aprobat Regulamentul privind criteriile de stabilire a numărului de judecători în instanțele judecătorești. Criteriile stabilite în acest regulament sînt utilizate pentru revizuirea o dată la trei ani a numărului de judecători.

Numărul de judecători din instanța de judecată este important pentru a permite specializarea acestora, constituirea completelor de judecată, soluționarea recuzărilor și, în final – determină sporirea sau reducerea eficienței instanței. În mod indirect, numărul de judecători poate fi determinant pentru însăși existența unei instanțe de judecată.

Din acest considerent, la formularea criteriilor pentru stabilirea sectoarelor de funcționare a judecătorilor și circumscripțiilor curților de apel au fost luate ca bază criteriile aprobate de CSM pentru stabilirea numărului de judecători.

1. Unul din criteriile de bază este organizarea administrativ-teritorială. În acest sens, remarcăm faptul că prin Legea nr. 853 din 29 mai 1996 cu privire la reorganizarea sistemului instanțelor judecătorești, competența teritorială a judecătorilor a fost stabilită în conformitate cu organizarea administrativ-teritorială a țării. Modificarea organizării administrativ-teritoriale a avut un rol decisiv pentru judecătorii din Căinari și Cămenca, care după reorganizarea din 2003 și-au pierdut statutul de centre raionale. De asemenea, remarcăm că de organizarea administrativ-teritorială depinde în mare parte și amplasarea altor instituții, cum ar fi procuraturile, comisariatele de poliție, ș.a., activitatea acestora fiind în interdependență cu activitatea instanțelor judecătorești.

2. Un alt criteriu este, după cum am menționat supra, numărul minim de judecători, stabilit pentru o instanță judecătorească. CRJM, în Studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova a prezentat trei opțiuni, reieșind de minimul de judecători pentru ca o instanță să fie funcțională. Remarcăm că și în practica altor state numărul minim de judecători are un rol decisiv pentru existența unei instanțe judecătorești.

3. Numărul de locuitori în regiune are un rol important, deoarece de regulă, numărul dosarelor depinde în mod direct proporțional de numărul locuitorilor. În dependență de acest

criteriu, ar putea fi creată o instanță judecătorească doar pentru câteva localități dintr-un raion, dacă densitatea populației este mare sau, din contra, ar putea fi comasate două instanțe din raioane diferite, dacă densitatea populației este mică, în acest caz, întreținerea a două instanțe fiind inoportună din punct de vedere al costurilor (cheltuielile pentru deservirea tehnică a clădirilor, serviciile comunale, salarizarea personalului auxiliar ș.a.).

4. Numărul de dosare noi, parvenite spre examinare pe parcursul unui an – acest criteriu va permite echilibrarea volumului de lucru între instanțe. După cum a fost demonstrat prin Studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova, efectuat de CRJM, instanțele judecătorești au volum de lucru diferit, iar luarea în considerație a acestui criteriu în procesul de creare, reorganizare sau lichidare a unei instanțe va contribui la crearea condițiilor de muncă uniforme în cadrul acestora.

După cum au remarcat autorii acestui Studiu, *”Un volum inegal de lucru afectează în mod negativ calitatea lucrului judecătorilor supraîncărcați și indicatorii de eficiență pentru instanțele judecătorești cu un volum de muncă „lejer”. Acest lucru împiedică, de asemenea, stabilirea unor indicatori de performanță la nivel de țară, precum și stabilirea unui sistem eficient de evaluare a performanței instanțelor judecătorești.”* Autorii studiului, împreună cu CSM au divizat cauzele în 3 categorii în dependență de gradul de complexitate a acestora (simple, medii și complexe), aceasta bazându-se nu pe complexitatea aspectelor juridice invocate, ci pe timpul necesar judecătorului pentru rezolvarea diferitelor tipuri de cauze. Spre exemplu, în 2012, cele mai multe cauze ”complexe” au fost examinate în judecătoria sect. Buiucani, iar cele mai puține – în Curtea de Apel Bender (care a fost deja lichidată prin Legea nr. 177 din 25 iulie 2014 pentru modificarea și completarea unor acte legislative) și judecătoria Militară. Cele mai multe cauze ”simple” au fost examinate în judecătoria sect. Rîșcani, iar cele mai puține – în Curtea de Apel Bender.

Drept urmare, considerăm că complexitatea cauzelor care preponderent se examinează într-o anumită instanță judecătorească de asemenea este un factor determinant pentru a lua o decizie corectă de reorganizare, creare sau lichidare a unei instanțe judecătorești.

5. Reieșind din faptul că în unele regiuni ale țării infrastructura este slab dezvoltată (transport insuficient sau neregulat, drumuri de calitate joasă), lichidarea instanței judecătorești din regiunea respectivă și lărgirea sectorului de funcționare a unei instanțe din alt raion ar putea crea impedimente serioase pentru exercitarea dreptului persoanelor la liberul acces la justiție. Astfel, considerăm necesar să propunem spre reglementare ”distanța de la localitatea de reședință până la cea mai apropiată instanță de judecată, timpul necesar pentru parcurgerea acesteia, precum și nivelul de dezvoltare a infrastructurii drumurilor” în calitate de criteriu ce trebuie luat în considerație în procesul de reorganizare, creare sau lichidare a unei instanțe judecătorești.

6. În Raportul de evaluare a instanțelor judecătorești din Republica Moldova, efectuat în 2012 cu suportul USAID, a fost remarcată importanța infrastructurii instanțelor de judecată (starea clădirilor acestora): *”aceasta contribuie la promovarea respectului față de justiție și, în unele cazuri, poate afecta chiar solemnitatea, transparența și corectitudinea procesului de înfăptuire a justiției. Astfel, designul clădirii unei instanțe de judecată poate fie să contribuie la atingerea scopurilor și obiectivelor înfăptuirii justiției, fie să le pericliteze. De exemplu, o sală de ședințe poate fi amenajată și amplasată într-o clădire astfel, încât judecătorul să nu poată menține ordinea în sala de ședințe sau să audă martorii. Holurile nesecurizate pun în pericol siguranța tuturor angajaților, iar materialele din dosarele pierdute sau deteriorate pot afecta procesul de executare a hotărîrilor. Accesul liber al cetățenilor în birourile judecătorilor facilitează comunicările necorespunzătoare între judecători și justițiabili, iar starea deplorabilă a interiorului clădirilor instanțelor de judecată știrbesc din imaginea pe care justiție ar trebui*

să o aibă în ochii cetățenilor.”

Drept urmare, se propune ca starea clădirilor instanțelor de judecată de asemenea să fie inclusă în lista criteriilor care vor fi reglementate de **alin. (1²)** al art. 21 din Legea nr. 514-XIII din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească.

Experiența altor state

Trebuie să remarcăm faptul că și în alte state au fost efectuate cercetări și studii în vederea identificării unui număr optim de instanțe de judecată și un număr minim de judecători necesar pentru funcționarea unei instanțe. În dependență de specificul sistemului judecătoresc din fiecare stat, diferă numărul instanțelor de judecată și cel al judecătorilor.

De exemplu, în **Danemarca**, drept urmare a efectuării unui studiu, s-a ajuns la concluzia că o singură instanță trebuie să aibă nu mai puțin de 6-8 judecători cu norma deplină (și, adițional, un număr de judecători adjuncți).

În **România**, deși Studiile de impact din 2012 cu privire la implementarea noilor coduri din România au constatat că o judecătorie trebuie să aibă minim 4 judecători pentru a se putea respecta dispozițiile legale privind incompatibilitatea, nu există nici o decizie oficială a Consiliului Superior al Magistraturii în acest sens, dar opinia generală este că sunt necesari cel puțin 5 judecători pentru fiecare instanță de judecată.

În **Polonia**, s-a decis că o instanță judecătorească trebuie să aibă minim 10 judecători, iar în **Suedia** - minim 10 angajați și doi judecători.

Autoritățile austriece examinează oportunitatea existenței a cel puțin 4 judecători per instanță de judecată.

În **Italia**, nu există nici o decizie oficială cu privire la acest aspect, ci o presupunere de minim 20 de judecători per instanță.

Există țări care nu au reglementări privind numărul minim de judecători pentru fiecare instanță de judecată (de ex. Bulgaria, Lituania, Germania, Ungaria, Estonia, Georgia, Franța). Alte jurisdicții au stabilit un număr minim de zile de ședințe în instanța de judecată și un număr minim de cauze noi pe an, atunci când se decide cu privire la instanțele judecătorești care sunt considerate disproporționate și ineficiente pentru a fi menținute.

În **Scotia**, de exemplu, s-a considerat disproporționat și ineficient de a menține un tribunal, orarul de lucru al căruia prevede, în medie, cel mult două zile de ședințe pe săptămână și care are un volum de lucru anual de mai puțin de 200 dosare penale noi și mai puțin de 300 de dosare civile noi.

În **România**, de exemplu, grupul de lucru creat în 2012 pentru a analiza măsurile necesare în vederea asigurării unei funcționări optime a instanțelor judecătorești din perspectiva punerii în aplicare a noilor coduri, a folosit cifra de 3600 de dosare pe an pentru instanțele judecătorești care au fost selectate pentru analize suplimentare în contextul raționalizării hărții judecătorești.

Grupul de lucru a utilizat următoarele criterii de evaluare pentru selectarea a 67 de instanțe judecătorești și parchete de pe lângă acestea cu mai puțin de 3600 de dosare pe an pentru perioada 2009-2012: competența teritorială; infrastructura (auto și trenuri) și distanțe; situația clădirilor instanțelor de judecată din punct de vedere legal, funcțional și al cheltuielilor. După o perioadă de consultări și analize, grupul de lucru a propus desființarea a 30 de judecătorii și parchete și realocarea localităților acestora la alte instanțe judecătorești/parchete; menținerea în funcțiune a judecătoriei/parchetului concomitent cu mărirea razei teritoriale a acesteia/acestui pentru 25 de instanțe și parchete); menținerea în funcțiune a judecătoriei/parchetului cu actuala circumscripție pentru 15 instanțe și parchete (Raportul privind concluziile grupului de lucru poate fi vizualizat la linkul:

http://www.luju.ro/static/files/2013/iunie/06/Raport_Grup_interinstitutional_instante.PDF)

Fundamentarea economico-financiară

După cum a fost menționat supra, la baza elaborării acestui proiect de lege a stat Studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova, efectuat de Centrul de Resurse

Juridice din Moldova, efectuat în 2013, prezentat în 2014.

După cum au atenționat și autorii studiului, acesta nu conține o analiză profundă a costurilor de infrastructură ale instanțelor. Drept urmare, studiul efectuat în 2014 necesită o detaliere sub aspectul costurilor ce țin de optimizarea instanțelor judecătorești.

În acest context, **efectuarea Studiului privind costurile optimizării instanțelor judecătorești a fost planificată pentru sem. I, 2015.** Ținând cont de faptul că, acțiunea dată este și o condiționalitate prevăzută în Matricea de Politici (parte a Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și Uniunea europeană pentru implementarea SRSJ, Hotărârea Guvernului nr. 669 din 2 septembrie 2013) reiterăm că, cu suportul financiar al Ambasadei SUA în RM, de către USAID ROLISP a fost contractat un expert, care efectuează Studiului privind costurile optimizării instanțelor judecătorești.

Studiul respectiv urmează să cuprindă informația cu privire la:

1. Care este numărul clădirilor noi care trebuie construite și localitățile în care acestea urmează a fi construite și a clădirilor vechi care urmează a fi renovate.
2. Care este costul pentru construcția și amenajarea noilor clădiri, precum și pentru renovarea clădirilor existente.
3. Stabilirea numărului de personal care asistă judecătorii în fiecare instanța care va funcționa după reorganizare (grefieri, asistenți ai judecătorilor, funcționari publici angajați ai secretariatelor, personalul tehnic etc.).
4. Stabilirea costurilor aferente reducerii unor funcții în dependență de tipul acestora (asistenți ai judecătorilor, grefieri, funcționari publici, personal tehnic etc.), luând în calcul indemnizațiile care urmează a fi achitate acestora în legătură cu lichidarea funcției ce o ocupă.
5. Stabilirea cuantumului sumelor necesare anual pentru compensarea cheltuielilor determinate de deplasarea la serviciu într-un alt raion/ altă instanță de judecată pentru judecători
6. Stabilirea sumelor economisite anual în urma reducerii funcțiilor de personal care asistă judecătorii.
7. Identificarea etapelor concrete pentru optimizarea eficientă a hărții instanțelor judecătorești,
8. Cuantumul mării sau micșorării cheltuielilor legate de întreținerea instanțelor judecătorești după optimizare.
9. Costurile întreținerii actualului model de organizare al instanțelor judecătorești.

La data de 6-7 mai 2015 a avut loc prezentarea unor date preliminare referitoare la costurile reorganizării sistemului judecătoresc. Astfel, costul estimativ al reorganizării sistemului judecătoresc este de 76.099,970 euro (descifrarea prealabilă se anexează).

Menționăm că prezentarea rezultatelor acestui studiu va avea loc în luna iunie 2015. Ulterior, prezenta Notă informativă va fi completată.

Impactul proiectului

Proiectul va avea un impact semnificativ pentru asigurarea calității actului de justiție, asigurării eficienței sistemului judecătoresc, distribuției echitabile a sarcinilor între instanțe judecătorești, utilizării eficiente a fondurilor publice, precum și în vederea creării premiselor pentru specializarea judecătorilor.

Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare, actele normative care trebuie elaborate sau modificate

Drept urmare a adoptării prezentului proiect de lege, cadrul normativ conex nu necesită a fi modificat.

Viceministru

Nicolae EȘANU